નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

કવિદપ્પણનીતિ

માતિકા

યથાધમ્મિકરાજૂનં, અમચ્ચા ચ પુરોહિતા;
નીતિસત્થં સુનિસ્સાય, નિચ્છયન્તિ વિનિચ્છયં.

અઙ્ગાનિ વેદા ચત્તારો, મીમંસાન્યાય વિત્થારો;
ધમ્મસત્થં પુરાણઞ્ચ, વિજ્જા હેતા ચતુદ્દસ.

આયુબ્બેદો મનુબ્બેદો, ગન્ધબ્બો ચેતિ તે તયો;
અત્થસત્થં ચતુત્થઞ્ચ, વિજ્જાહ્યાટ્ઠરસ મતા.

સુતિસમુતિસઙ્ખ્યા ચ, રોગાનીતિ વિસેસકા;
ગન્ધબ્બા ગણિકા ચેવ, ધનુબ્બેદા ચ પૂરણા.

તિકિચ્છા ઇતિહાસો ચ, જોતિમાયા ચ છન્દતિ;
કેતુમન્તા ચ સદ્દા ચ, સિપ્પાટ્ઠારસકા ઇમે.

દમો દણ્ડો ઇતિખ્યાતો, તટ્ઠાદણ્ડો મહીપતિ;
તસ્સ નીતિ દણ્ડનીતિ, નયનાનીતિ વુચ્ચતિ.

દણ્ડેન નીયતે ચેદં, દણ્ડં નયતિ વા પુન;
દણ્ડનીતિ ઇતિખ્યાતો, તિલોકા નતિ વત્તતે.

નાનાસત્થોદ્ધતં વક્ખે, રાજનીતિ સમુચ્ચયં;
સબ્બબીજમિદં સત્થં, ચાણક્ય સારસઙ્ગહં.

મૂલસુત્તં પવક્ખામિ, ચાણક્યેન યથોદિતં;
યસ્સં વિઞ્ઞાતમત્તેન, મૂળ્હો ભવતિ પણ્ડિતો.

મિત્તલાભો સુહદભેદો, વિગ્ગહો સન્ધિરેવ ચ;
પઞ્ચતન્ત્રા તથાઞ્ઞસ્મા, ગન્થા કસ્સિયલિખ્યતે.

લોકનીતિમ્હા –

(૧) પણ્ડિતકણ્ડ. (૨) સુજનકણ્ડ. (૩) બાલદુજ્જન કણ્ડ. (૪) મિત્તકણ્ડ. (૫) ઇત્થિકણ્ડ. (૬) રાજકણ્ડ. (૭) પકિણ્ણક કણ્ડ-

લોકનીતિ –

પણ્ડિતો સુજનો કણ્ડો, દુજ્જનો મિત્તઇત્થી ચ;
રાજપકિણ્ણકો ચાતિ, સત્તકણ્ડે વિભૂસિનો.

ચક્કિન્દાભિસિરિનાયં, સોધિતો કાસિકે સાકે;
છનોત્યં દુતિયાસળ્હે, કાળસત્તમ આદિહે.

લોકનીતિં પવક્ખામિ, નાનાસત્થસમુદ્ધટં;
માગધેનેવ સઙ્ખેપં, વન્દિત્વા રતનત્તયં.

નીતિ લોકે પુરિસસ્સ સારો,
માતા પિતા આચરિયો મિત્તો;
તસ્મા હિ નીતિં પુરિસો વિજઞ્ઞા,
ઞાણીમહા હોતિ બહુસ્સુતો.

મહારહનીતિ –

(૧) પણ્ડિતકથા. (૨) સમ્ભેદકથા. (૩) મિત્તકથા. (૪) નાયક કથા. (૫) ઇત્થિકથા

મહારહ રહંસક્ય-મુનિં નીવરણા તણ્હા;
મુત્તં મુત્તં સુદસ્સનં, વન્દે બોધિવરં વરં.

નીતિધ જન્તૂનં સારો, મિત્તાચરિયા ચ પિતરો;
નીતિમા સુબુદ્ધિબ્યત્તો, સુતવા અત્થદસ્સિમા.

ધમ્મનીતિ –

(૧) આચરિયકથા (૨) સિપ્પકથા (૩) પઞ્ઞાકથા (૪) સુતકથા (૫) કથાનકથા (૬) ધનકથા (૭) દેસકથા (૮) નિસ્સયકથા (૯) મિત્તકથા (૧૦) દુજ્જનકથા (૧૧) સુજનકથા (૧૨) બલકથા (૧૩) ઇત્થિકથા (૧૪) યુત્તકથા (૧૫) દાસકથા (૧૬) ઘરાવાસકથા (૧૭) કાતબ્બકથા (૧૮) અકાતબ્બકથા (૧૯) ઞાતબ્બકથા (૨૦) અલઙ્કારકથા (૨૧) રાજધમ્મકથા (૨૨) ઉપસેવકકથા (૨૩) દુક્ખાદિમિસ્સકકથા (૨૪) પકિણ્ણકકથા

ચક્કાતિચક્કચક્કિન્દો, દેવાતિદેવાદેવિન્દો,
બ્રહ્માતિ બ્રહ્મબ્રહ્મિન્દો, જિનો પૂરેતુ મે ભાવં.

ચિરં તિટ્ઠતુ લોકમ્હિ, ધંસકં સબ્બપાણિનં;

મહામોહતમં જયં, જોતન્તં જિનસાસનં.

વન્દિત્વા રતનં સેઠ્ઠં, નિસ્સાય પુબ્બકે ગરુ;
નીતિધમ્મં પવક્ખામિ, સબ્બલોક સુખાવહં.

આચરિયો ચ સિપ્પઞ્ચ, પઞ્ઞાસુતકથાધનં;
દેસઞ્ચ નિસ્સયો મિત્તં, દુજ્જનો સુજનો બલં.

ઇત્થી પુત્તો ચ દાસો ચ, ઘરાવાસો કતાકતો;
ઞાતબ્બો ચ અલઙ્કારો, રાજધમ્મા પસેવકો;
દુક્ખાદિમિસ્સકો ચેવ, પકિણ્ણકાતિ માતિકા.

રાજનીતિ –

સીહા એકં બકા એકં, સિક્ખે ચત્તારિ કુક્કુટા;
પઞ્ચ કાકા રાજા નામ, છ સુનક્ખા તીણિ ગદ્રભા.

૧. મહાકમ્મં ખુદ્દકં વા, યં કમ્મં કાતુમિચ્છતિ;
સબ્બારમ્ભેન કાતબ્બં, સીહા એકં તદા ભવે.

૨. ઇન્દ્રિયાનિ સુસંયમ, બકોવ પણ્ડિતો ભવે;
દેસક લોમપન્નાનિ, સબ્બકમ્માનિ સાધયે.

૩. પુબ્બટ્ઠાનઞ્ચ યુદ્ધઞ્ચ, સંવિભાગઞ્ચ બન્ધુ હિ;
થિયા અક્કમ્મ ભુત્તઞ્ચ, સિક્ખે ચત્તારિ કુક્કુટો.

૪. ગુય્હે મેથુનં પેક્ખિત્વા, ભોજનં ઞાતિસઙ્ગહો;
વિલોકા પેક્ખનાલસ્યં, પઞ્ચ સિક્ખેય્ય વાયસા.

૫. અનાલસ્સંતિસવન્તાસો, સુનિદ્ધા સુપ્પબોધના;
દળ્હભત્તિ ચ સૂરઞ્ચ, છ એતેસ્વાનતો ગુણો.

૬. ખિન્નોવ વહતે ભારં, સીતુણ્હઞ્ચ ન ચિન્તયી;
સન્તુટ્ઠો ચ ભવે નિચ્ચં, તીણિ સિક્ખેય્ય ગદ્રભા.

૭. વીસતિ તાનિ ગુણાનિ, ચરેય્ય ઇહ પણ્ડિતો;
વિજેય્ય રિપૂ સબ્બેપિ, તેજસ્સી સો ભવિસ્સતિ.

(૧) પણ્ડિતકણ્ડ (૨) સુજનકણ્ડ (૩) બાલદુજ્જનકણ્ડ (૪) મિત્તકણ્ડ (૫) રાજકણ્ડ (૬) નાયકકણ્ડ (૭) પુત્તકણ્ડ (૮) વેજ્જાચરિયકણ્ડ (૯) દાસકકણ્ડ (૧૦) ઇત્થિકણ્ડ (૧૧) પકિણ્ણકકણ્ડ

કવિદપ્પણનીતિંયો, વાચુગ્ગતં કરોતિ ચે;
ભુવનમજ્ઝે એસો હિ, વિઞ્ઞૂ પણ્ડિતજાતિકો.

કવિદપ્પણનીતિ

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

રતનત્તયપણામ

૧. મહાકવિવરં બુદ્ધં, ધમ્મઞ્ચ તેન સેવિતં;
સઙ્ઘં નિરઙ્ગણઞ્ચાપિ, વન્દામિ સિરસા દરં.

૨. કરિસ્સામિ સમાસેન, નાનાસત્થ સમુદ્ધટં;
હિતાય કવિનં નીતિં, કવિદપ્પણનામકં.

પણ્ડિતકણ્ડ

૩. નીતિ સારો મનુસ્સાનં, મિત્તો આચરિયોપિ ચ;
માતા પિતા ચ નીતિમા, સુતવા ગન્થકારકો.

૪. અલસસ્સ કુતો સિપ્પં, અસિપ્પસ્સ કુતો ધનં;
અધનસ્સ કુતો મિત્તં, અમિત્તસ્સ કુતો સુખં;
અસુખસ્સ કુતો પુઞ્ઞં, અપુઞ્ઞસ્સ કુતો વરં.

૫. સુચિન્તિતચિન્તી ચેવ, સુભાસિતભાસીપિ ચ;
સુકતકમ્મકારી ચ, પણ્ડિતો સાધુમાનુસો.

૬. કવિહેરઞ્ઞકા કત્વા, ઉત્તત્તં સત્થકઞ્ચનં;
ભૂસનં ગજ્જપજ્જાદિં, કરોન્તિ ચ મનોહરં.

૭. બહું લહુઞ્ચ ગહણં, સમ્મૂપધારણમ્પિ ચ;
ગહિત અસમ્મુસ્સનં, એતં સુવિઞ્ઞુલક્ખણં.

૮. અજરામરંવ પઞ્ઞો, વિજ્જમત્થઞ્ચ ચિન્તયે;
ગહિતો ઇવ કેસેસુ, મચ્ચુના ધમ્મમાચરે.

૯. સિપ્પસમં ધનં નત્થિ, સિપ્પં ચોરા ન ગણ્હરે;
ઇધ લોકે સિપ્પં મિત્તં, પરલોકે સુખાવહં.

૧૦. ભુઞ્જનત્થં કથનત્થં, મુખં હોતીતિ નો વદે;
યં વાતં વા મુખારુળ્હં, વચનં પણ્ડિતો નરો.

૧૧. દુમ્મેધેહિ પસંસા ચ, વિઞ્ઞૂહિ ગરહા ચ યા;
ગરહાવ સેય્યો વિઞ્ઞૂહિ, યઞ્ચે બાલપ્પસંસના.

૧૨. અચિન્તિયે સાઠકથે, પણ્ડિતો જિનભાસિતે;
ઉપદેસં સદા ગણ્હે, ગરું સમ્મા ઉપઠહં.

તસ્મા સાઠકથે ધીરો, ગમ્ભીરે જિનભાસિતે;
ઉપદેસં સદા ગણ્હે, ગરું સમ્મા ઉપઠહં.

૧૩. ગરૂપદેસહીનો હિ, અત્થસારં ન વિન્દતિ;
અત્થસારવિહીનો સો, સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ.

૧૪. ગરૂપદેસલાભી ચ, અત્થસારસમાયુતો;
સદ્ધમ્મં પરિપાલેન્તો, સદ્ધમ્મસ્મા ન હાયતિ.

૧૫. સબ્બદબ્બેસુ વિજ્જેવ, દબ્બમાહુ અનુત્તરં;
અહારત્તા અનગ્ઘત્તા, અક્ખયત્તા ચ સબ્બદા.

૧૬. અપ્પકેનપિ મેધાવી, પાભતેન વિચક્ખણો;
સમુટ્ઠાપેતિ અત્તાનં, અણું અગ્ગિંવ સન્ધમં.

૧૭. પણ્ડિતે ચ ગુણા સબ્બે, મૂળ્હે દોસા હિ કેવલં;
તસ્મા મૂળ્હસહસ્સેસુ, પઞ્ઞો એકો વિસેસિયતે.

૧૮. બાલા ઇસ્સન્તિ દુમ્મેધા, ગુણી નિદ્દોસકારિનો;
ગરુકો પણ્ડિતો એતસ-મિસ્સં તેહ્યવિદ્ધા સમો.

૧૯. મનુઞ્ઞમેવ ભાસેય્ય, નામનુઞ્ઞં કુદાચનં;
મનુઞ્ઞં ભાસમાનસ્સ, ગરું ભારં ઉદદ્ધરિ;
ધનઞ્ચ નં અલાભેસિ, તેન ચત્તમનો અહુ.

૨૦. વિજ્જા દદાતિ વિનયં, વિનયા યાતિ પત્તતં;
પત્તત્તા ધનં પપ્પોતિ, ધના ધમ્મં તતો સુખં.

૨૧. યે વુડ્ઢમપચયન્તિ, નરા ધમ્મસ્સ કોવિદા;
દિટ્ઠેવ ધમ્મે પાસંસા, સમ્પરાયે ચ સુગ્ગતિં.

૨૨. માતરિવ પરદારેસુ, પરદબ્બેસુ લેડ્ડુંવ;
અત્તનીવ સબ્બભૂતેસુ, યો પસ્સતિ સો પણ્ડિતો.

૨૩. આસીસેથેવ પુરિસો, ન નિબ્બિન્દેય્ય પણ્ડિતો;
અનવજ્જેસુ કમ્મેસુ, પસંસિતેસુ સાધુભિ.

આસીસેથેવ પુરિસો, ન નિબ્બિન્દેય્ય પણ્ડિતો;
પસ્સામિ વોહં અત્તાનં, યથા ઇચ્છિં તથા અહુ.

૨૪. વાયમેથેવ પુરિસો, ન નિબ્બિન્દેય્ય પણ્ડિતો;
પુઞ્ઞક્રિયવત્થૂસુ, પસંસિતેસુ વિઞ્ઞુભિ.

૨૫. લોકે ઉસ્સાહવન્તાનં, જનાનં કિમસાધિયં;
સાગરેપિ મહાસેતું, કપિયૂથેહિ બન્ધતિ.

૨૬. કિં કુલેન વિસાલેન, ગુણહીનો તુ યો નરો;
અકુલિનોપિ સત્થઞ્ઞો, દેવતાહિપિ પુજ્જતે.

૨૭. ઉક્કટ્ઠે સૂરમિચ્છન્તિ, મન્તીસુ અકુતૂહલં;
પિયઞ્ચ અન્નપાનમ્હિ, અત્થે જાતે ચ પણ્ડિતં.

૨૮. રૂપયોબ્બન્નસમ્પન્ના , વિસાલકુલસમ્ભવા;
વિજ્જાહીના ન સોભન્તે, નિગ્ગન્ધા ઇવ કિં સુકા.

૨૯. વુત્યં વિસદઞાણસ્સ, ઞાતો અત્થો તરસ્સન;
સૂરપ્પભાય આદાસો, છાયં દિસ્સે ન માકરે.

૩૦. અવેય્યાકરણો ત્વન્ધો, બધિરો કોસવજ્જિતો;
સાહિચ્ચરહિતો પઙ્ગુ, મૂગો તક્કવિવજ્જિતો.

૩૧. ધીરો ચ વિવિધાનઞ્ઞૂ, પરેસં વિવરાનુગૂ;
સબ્બામિત્તે વસીકત્વા, કોસિયોવ સુખી સિયા.

૩૨. મહાતેજોપિ તેજોયં, મત્તિકં ન મુદું કરે;
આપો આપેસિ મુદુકં, સાધુવાચાવ કક્ખળં.

૩૩. કોત્થો પુત્તેન જાતેન, યો ન વિદૂ ન ધમ્મિકો;
કાણેન ચક્ખુના કિં વા, ચક્ખુ પીળેવ કેવલં.

૩૪. મુદુનાવ રિપું જેતિ, મુદુના જેતિ દારુણં;
નો ન સિદ્ધં મુદુ કિઞ્ચિ, તતો ચ મુદુના જયે.

૩૫. સજાતો યેન જાતેન, યાતિ વંસો સમુન્નતિં;
પરિવત્તિનિસંસારે, મતો કો વા ન જાયતે.

૩૬. દાને તપસિ સૂરે ચ, યસ્સ ન પત્થિતો યસો;
વિજ્જાય મત્થલાભે ચ, કેવલં અધિકોવસો.

૩૭. વરો એકો ગુણી પુત્તો, ન ચ મૂળ્હસતાન્યપિ;
એકો ચન્દો તમો હનતિ, ન ચ તારાગણો તથા.

૩૮. પુઞ્ઞતિત્થકતો યેન, તપો ક્વાપિ સુદુક્કરો;
તસ્સ પુત્તો ભવે વસ્સો, સમિદ્ધો ધમ્મિકો સુદ્ધે.

૩૯. લાલયે પઞ્ચવસ્સાનિ, દસવસ્સાનિ તાલયે;

પત્તેતુ સોળસે વસ્સે, પુત્તં મિત્તંવ આચરે.

૪૦. લાલને બહવો દોસા, તાલને બહવો ગુણા;
તસ્મા પુત્તઞ્ચ સિસ્સઞ્ચ, તાલયે ન તુ લાલયે.

૪૧. માગધા પાકતા ચેવ, સક્કતવોહારોપિ ચ;
એતેસુ કોવિદો પઞ્ઞો, ધીરો પાળિં વિસોધયે.

૪૨. સક્કતં પાકતઞ્ચેવ-પભંસો ચ પિસાચિકી;
માગધી સોરસેનીવ, છ ભાસા પરિકિત્તિતા.

૪૩. ચન્દનં સીતલં લોકે, ચન્દિકા સીતલા તતો;
ચન્દન ચન્દિકાતોપિ, વાક્યં સાધુ સુભાસિતં.

૪૪. પત્તકાલોદિતં અપ્પં, વાક્યં સુભાસિતં ભવે;
ખુદિતસ્સ કદન્નમ્પિ, ભુત્તં સાદુરસં સિયા.

૪૫. સત્થકાપિ બહૂવાચા, નાદરા બહુભાણિનો;
સોપકારમુદાસિના, નનુ દિટ્ઠં નદીજલં.

૪૬. પાસાણછત્તં ગરુકં, તતો દેવાનાચિક્ખના;
તતો વુદ્ધાનમોવાદો, તતો બુદ્ધસ્સ સાસનં.

૪૭. તૂલં સલ્લહુકં લોકે, તતો ચપલજાતિકો;
તતોનોસાવકો તતો, યતિ ધમ્મપમાદકો.

૪૮. પણ્ડિતસ્સ પસંસાય, દણ્ડો બાલેન દીયતે;
પણ્ડિતો પણ્ડિતેનેવ, વણ્ણિતોવ સુવણ્ણિતો.

૪૯. સતેસુ જાયતે સૂરો, સહસ્સેસુ ચ પણ્ડિતો;
વુત્તા સતસહસ્સેસુ, દાતા ભવતિ વા ન વા.

૫૦. વિદ્ધત્તઞ્ચ રાજત્તઞ્ચ, નેવ તુલ્યં કદાચિપિ;
સદેસે પૂજિતો રાજા, વિદ્ધા સબ્બત્થ પૂજિતો.

૫૧. સતં દીઘાયુકં સબ્બ-સત્તાનં સુખકારણં;
અસતં પન સબ્બેસં, દુક્ખહેતુ ન સંસયો.

૫૨. પણ્ડિતે સુજને સન્તે, સબ્બેપિ સુજના જના;
જાતેકસ્મિં સારગન્ધે, સબ્બે ગન્ધમયા દુમા.

૫૩. અત્તાવ યદિ વિનીતો, નિજસ્સિતા મહાજના;
વિનીતં યન્તિ સબ્બેપિ, કો તં નાસેય્ય પણ્ડિતો.

૫૪. સરીરસ્સ ગુણાનઞ્ચ, દૂરમચ્ચન્તમન્તરં;
સરીરં ખણવિદ્ધંસી, કપ્પન્તટ્ઠાયિનો ગુણા.

૫૫. અમ્બું પિવન્તિ નો નજ્જો, રુક્ખો ખાદતિ નો ફલં;
મેઘો ક્વચિપિ નો સસ્સં, પરત્થાય સતં ધનં.

૫૬. સચ્ચં પુનપિ સચ્ચન્તિ, ભુજમુક્ખિપ્પ મુચ્ચતે;
સકત્થો નત્થિ નત્થેવ, પરસ્સત્થ મકુબ્બતો.

૫૭. સતં ફરુસવાચાહિ, ન યાતિ વિકતિં મનો;
તિણુક્કાહિ ન સક્કાવ, તાપેતું સાગરે જલં.

૫૮. સેલો યથા એકઘનો, વાતેન ન સમીરતિ;
એવં નિન્દાપસંસાસુ, ન સમિઞ્જન્તિ પણ્ડિતા.

૫૯. ધમ્મત્થકામમોક્ખાનં , યસ્સેકોપિ ન વિજ્જતિ;
અજગલથનસ્સેવ, તસ્સ જાતિ નિરત્થકા.

૬૦. ન કમ્મમપિ ચિન્તેત્વા, ચજે ઉય્યોગમત્તનો;
અનુય્યોગેન તેલાનિ, તિલેહિ ન સક્કા લદ્ધું.

૬૧. યથા હ્યેકેન ચક્કેન, ન રથસ્સ પતિ ભવે;
એવં પુરિસકારેન, વિના કમ્મં ન સિજ્ઝતિ.

૬૨. ઉય્યામેન હિ સિજ્ઝન્તિ, કારિયાનિ ન મનોરથં;
ન હિ સુત્તસ્સ સીહસ્સ, પવિસન્તિ મિગામુખે.

૬૩. માતાપિતુ કતાભ્યાસો, ગુણિતમેતિ બાલકો;
ન ગબ્ભજાતિમત્તેન, પુત્તો ભવતિ પણ્ડિતો.

૬૪. માતા સત્તુ પિતા વેરી, યેન બાલો ન પાઠિતો;
ન સોભતે સભામજ્ઝે, હંસમજ્ઝે બકો યથા.

૬૫. કાચો કઞ્ચનસંસગ્ગો, ધત્તે મરકતિં જુતિં;
તથા સબ્ભિસન્નિધાના, મૂળ્હો યાતિ પવીણતં.

૬૬. તસ્મા અક્ખરકોસલ્લં, સમ્માદેય્ય હિતત્થિકો;

ઉપટ્ઠહં ગરું સમ્મા, ઉટ્ઠાનાદીહિ પઞ્ચહિ.

૬૭. ઉટ્ઠાના ઉપટ્ઠાના, ચ, સુસ્સૂસા પારિચરીયા;
સક્કચ્ચં સિપ્પુગ્ગહણા, ગરું આરાધયે બુધો.

૬૮. કાબ્યસત્થ વિનોદેન, કાલો ગચ્છતિ ધીમતં;
બ્યસનેન ચ મૂળ્હાનં, નિદાય કલહેન વા.

૬૯. છ દોસા પુરિસેનેહ, હાતબ્બા ભૂતિમિચ્છતા;
નિદ્દાતન્દી ભયં કોધો, આલસ્યં દીઘસુત્તતા.

નિદ્દાસીલી સભાસીલી, અનુટ્ઠાતા ચ યો નરો;
અલસો કોધપઞ્ઞાણો, તં પરાભવતો મુખં.

૭૦. નિગ્ગુણેસુપિ સત્તેસુ, દયા કુબ્બન્તિ સાધવો;
ન હિ સંહરતે જુતિં, ચન્દો ચણ્ડાલવેસ્મે.

૭૧. યત્ર વિદ્વજ્જનો નત્થિ, સીલાઘ્યો તત્ર અપ્પધિપિ;
નિરત્થપાદમે દેસે, એરણ્ડોપિ દુમાયતે.

૭૨. ઠાનભટ્ઠા ન સોભન્તે, દન્તા કેસા નખા નરા;
ઇતિવિઞ્ઞાય મતિમા, સટ્ઠાનં ન પરિચ્ચજે.

૭૩. પરોપદેસે પણ્ડિચ્ચં, સબ્બેસં સુકરઞ્હિ ખો;
ધમ્મે સયમનુટ્ઠાનં, કસ્સચિસુમહત્તનો.

૭૪. અપ્પમાદં પસંસન્તિ, પુઞ્ઞકિરિયાસુ પણ્ડિતા;
અપ્પમત્તો ઉભો અત્થે, અધિગ્ગણ્હાતિ પણ્ડિતો.

૭૫. નિધીનંવ પવત્તારં, યં પસ્સે વજ્જદસ્સિનં;
નિગ્ગય્હવાદિં મેધાવિં, તાદિસં પણ્ડિતં ભજે;
તાદિસં ભજમાનસ્સ, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો.

૭૬. મુહુત્તમપિ ચે વિઞ્ઞૂ, પણ્ડિતં પયિરુપાસતિ;
ખિપ્પં ધમ્મં વિજાનાતિ, જિવ્હા સૂપરસં યથા.

૭૭. દુલ્લભો પુરિસાજઞ્ઞો, ન સો સબ્બત્થ જાયતિ;
યત્થ સો જાયતી ધીરો, તં કુલં સુખ મેધતિ.

૭૮. તગરઞ્ચ પલાસેન, યો નરો ઉપનય્હતિ;

પત્તાપિ સુરતિ વાયન્તિ, એવં ધીરૂપસેવના.

૭૯. નિપુણે સુતમેસેય્ય, વિચિનિત્વા સુતત્થિકો;
ભત્તં ઉક્ખલિયં પક્કં, ભાજનેપિ તથા ભવે.

૮૦. અપ્પકં નાતિમઞ્ઞેય્ય, ચિત્તે સુતં નિધાપયે;
વમ્મિકોદકબિન્દૂવ, ચિરેન પરિપૂરતિ.

૮૧. ગચ્છં કિપિલ્લિકો યાતિ, યોજનાનં સતાનિપિ;
અગચ્છં વેનતેય્યોપિ, પદમેકં ન ગચ્છતિ.

૮૨. સેલે સેલે ન મણિકં, ગજે ગજે ન મુત્તિકં;
વને વને ન ચન્દનં, ઠાને ઠાને ન પણ્ડિતો.

૮૩. પણ્ડિતો સુતસમ્પન્નો, યત્થ અત્થીતિ ચે સુતો;
મહુસ્સાહેન તં ઠાનં, ગન્તબ્બંવ સુતેસિના.

૮૪. પોત્થકેસુ ચ યં સિપ્પં, પરહત્થેસુ યં ધનં;
યથાકિચ્ચે સમુપ્પન્ને, ન તં સિપ્પં ન તં ધનં.

૮૫. ઉપ્પલેન જલં ઞત્વા, કિરિયાય કુલં નરો;
બ્યત્તિપ્પમાણ વાચાય, ઞત્વા તિણેન મેદનિં.

જલપ્પમાણં કુમુદમાલં,
કુલપ્પમાણં વિનયોપમાણં;
બ્યત્તિપ્પમાણં કથિતવાક્યં,
પથવિયા પમાણં તિણમિલાતં –

૮૬. અપ્પસ્સુતો સુતં અપ્પં, બહું મઞ્ઞતિ માનવા;
સિન્ધુદકમપસ્સન્તો, કૂપે તોયંવ મણ્ડુકો.

૮૭. પઠમે સિપ્પં ગણ્હેય્ય, એસેય્ય દુતિયે ધનં;
ચરેય્ય તતિયે ધમ્મં, એસા જનાન ધમ્મતા.

૮૮. સુસ્સૂસા સુત્તવદ્ધની, સુતં પઞ્ઞાય વદ્ધનં;
પઞ્ઞાય અત્થં જાનાતિ, અત્થો ઞાતો સુખાવહો.

૮૯. નત્થિ વિજ્જાસમં મિત્તં, ન ચ બ્યાધિસમો રિપુ;
ન ચ અત્થસમં પેમં, ન ચ કમ્મસમં બલં.

૯૦. વિના સત્થં ન ગચ્છેય્ય, સૂરો સઙ્ગામભૂમિયં;
પણ્ડિત્વદ્ધગૂ વાણિજો, વિદેસગમનો તથા.

૯૧. ધનનાસં મનોતાપં, ઘરે દુચ્ચરિતાનિ ચ;
વઞ્ચનઞ્ચ અવમાનં, પણ્ડિતો ન પકાસયે.

૯૨. અનવ્હાયં ગમયન્તો, અપુચ્છા બહુભાસકો;
અત્તગુણં પકાસન્તો, તિવિધો હીનપુગ્ગલો.

૯૩. હંસો મજ્ઝે ન કાકાનં, સીહો ગુન્નં ન સોભતે;
ગદ્રભમજ્ઝે તુરઙ્ગો, બાલમજ્ઝેવ પણ્ડિતો.

૯૪. પત્તાનુરૂપકં વાક્યં, સભાવાનુરૂપં પિયં;
અત્તાનુરૂપકં કોધં, યો જાનાતિ સ પણ્ડિતો.

૯૫. અપ્પરૂપો બહુંભાસો, અપ્પપઞ્ઞો પકાસકો;
અપ્પપૂરો ઘટો ખોભે, અપ્પખીરા ગાવી ચલે.

૯૬. ન તિત્તિ રાજા ધનમ્હિ, પણ્ડિતોપિ સુભાસિતે;
ચક્ખુપિ પિયદસ્સને, ન તિત્તિ સાગરો જલે.

૯૭. હીનપુત્તો રાજમચ્ચો, બાલપુત્તો ચ પણ્ડિતો;
અધનસ્સ ધનંબહુ, પુરિસાનં ન મઞ્ઞથ.

૯૮. યો સિસ્સો સિપ્પલોભેન, બહું ગણ્હાતિ તં સિપ્પં;
મૂગોવ સુપિનં પસ્સં, કથેતુમ્પિ ન ઉસ્સહે.

૯૯. ન ભિજ્જેતું કુમ્ભકારો, સોભેતું કુમ્ભ ઘટતિ;
ન ખિપિતું અપાયેસુ, સિસ્સાનં વુદ્ધિકારણા.

૧૦૦.અધનસ્સ રસંખાદો, અબલસ્સ હતો નરો;
અપ્પઞ્ઞસ્સ વાક્યકરો, ઉમ્મત્તક સમાહિખો.

૧૦૧.એકેનાપિ સુરુક્ખેન, પુપ્ફિતેન સુગન્ધિના;
વાસિતં કાનનં સબ્બં, સુપુત્તેન કુલં યથા.

૧૦૨.ઇણકત્તા પિતા સત્તુ, માતા ચ બ્યભિચારિની;
ભરિયા રૂપવતી સત્તુ, પુત્તો સત્તુ અપણ્ડિતો.

૧૦3.ગુણદોસમસત્થઞ્ઞૂ, જનો વિભજતે કથં;

अधिकारो किमन्धस्स, रूपभेदोपलद्धियं.

१०४.सब्बत्थ सत्थतोयेव, गुणदोसविचेचनं;
यं करोति विनासत्थं, साहसं किमतोधिकं.

१०५.निहीयति पुरिसो निहीनसेवी,
न च हायेथ कदाचि तुल्यसेवी;
सेट्ठमुपनमं उदेति खिप्पं,
तस्मा अत्तनो उत्तरिं भजे.

१०६.पच्चुप्पन्नञ्च यो धम्मं, तत्थ तत्थ विपस्सति;
असंहीरं असंकुप्पं, तं विद्धा मनुब्रूहये.

१०७.छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं नातिवत्तति;
आपूरति तस्स यसो, सुक्कपक्खेव चन्दिमा.

१०८.पण्डितो सीलसम्पन्नो, सण्हो च पटिभानवा;
निवातवुत्ति अथद्धो, तादिसो लभते यसं.

१०९.दुल्लभं पाकतिकं वाक्यं, दुल्लभो खेमकरो सुतो;
दुल्लभा सदिसी जाया, दुल्लभो सजनो पियो.

११०.अत्थं महन्तमापज्ज, विज्जं सम्पत्तिमेव च;
चरेय्यामानथद्धो यो, पण्डितो सो पवुच्चति.

१११.सुतसन्निच्चया धीरा, तुण्हीभूता अपुच्छिता;
पुण्णासुभासितेनापि, घण्टादी घट्टिता यथा.

११२.अपुट्ठो पण्डितो भेरी, पज्जुन्नो होति पुच्छितो;
बालो पुट्ठो अपुट्ठो च, बहुं विकत्थते सदा.

११३.पररूपवादे बधिरो, परवज्जे अलोचनो;
पङ्गुलो अञ्ञनारीसु, दुस्सतक्के अचेतनो.

चक्खुमास्स यथा अन्धो, सोतवा बधिरो यथा;
पञ्ञवास्स यथामूगो, बलवा दुब्बलोरिव;
अथ अत्थे समुप्पन्ने, सयेथ मतसायितं.

११४.पापमित्ते विवज्जेत्वा, भजेय्युत्तमपुग्गलं;
ओवादे चस्स तिट्ठेय्य, पत्थेन्तो अचलं सुखं.

૧૧૫.અતિસીતં અતિઉણ્હં, અતિસાયમિદં અહુ;
ઇતિ વિસ્સટ્ઠકમ્મન્તે, અત્થા અચ્ચેન્તિ માણવે.

૧૧૬.યો ચ સીતઞ્ચ ઉણ્હઞ્ચ, તિણાભિય્યો ન મઞ્ઞતિ;
કરં પુરિસકિચ્ચાનિ, સો સુખં ન વિહાયતિ.

૧૧૭.યસ્મિંદેસે ન સમ્માનો, ન પિયો ન ચ બન્ધવો;
ન ચ વિજ્જાગમો કોચિ, ન તત્થ દિવસં વસે.

૧૧૮.ધનવા સુતવા રાજા, નદી વજ્જો ઇમે પઞ્ચ;
યત્થ દેસે ન વિજ્જન્તિ, ન તત્થ દિવસં વસે.

૧૧૯.નભસ્સ ભૂસનં ચન્દો, નારીનં ભૂસનં પતિ;
છમાય ભૂસનં રાજા, વિજ્જા સબ્બસ્સ ભૂસનં.

૧૨૦.સુખત્થિકો સચે વિજ્જં, વિજ્જત્થિકો ચજે સુખં;
સુખત્થિનો કુતો વિજ્જા, કુતો વિજ્જત્થિનો સુખં.

૧૨૧.ખણેન કણેન ચેવ, વિજ્જામત્થઞ્ચ સાધયે;
ખણચાગે કુતો વિજ્જા, કણચાગે કતો ધનં.

૧૨૨.આચરિયા પાદમાદત્તે, પાદં સિસ્સો સજાનના;
પાદં સબ્રહ્મચારીહિ, પાદં કાલક્કમેન ચ.

૧૨૩.ધમ્મો જયે નો અધમ્મો, સચ્ચં જયતિ નાસચ્ચં;
ખમા જયતિ નો કોધો, દેવો જયતિ નાસૂરો.

૧૨૪.હત્થસ્સ ભૂસનં દાનં, સચ્ચં કણ્ઠસ્સ ભૂસનં;
સોતસ્સ ભૂસનં સત્થં, ભૂસને કિં પયોજનં.

૧૨૫.વિદેસેતુ ધનં વિજ્જા, બ્યસનેસુ ધનં મતિ;
પરલોકે ધનં ધમ્મો, સીલં સબ્બત્થ વે ધનં.

૧૨૬.પદોસે દીપકો ચન્દો, પભાતે દીપકો રવિ;
તિલોકે દીપકો ધમ્મો, સુપુત્તો કુલદીપકો.

૧૨૭.વિદ્વા એવ વિજાનાતિ, વિદ્વજ્જનપરિસ્સમં;
ન હિ વઞ્ઝા વિજાનાતિ, ગુરું પસવવેદનં.

૧૨૮.યસ્સ નત્થિ સયં પઞ્ઞા, સત્થં તસ્સ કરોતિ કિં;

લોચનેહિ વિહીનસ્સ, દપ્પણો કિં કરિસ્સતિ.

૧૨૯કિં કરિસ્સન્તિ વત્તારો, સોતં યત્થ ન વિજ્જતે;
નગ્ગકપણકે દેસે, રજકો કિં કરિસ્સતિ.

૧૩૦મૂળ્હસિધસ્સાપદેસેન, કુનારીભરણેન ચ;
ખલસત્તૂહિ સંયોગા, પણ્ડિતોપ્યાવસીદતિ.

૧૩૧નત્થિ અત્તસમં પેમં, નત્થિ ધઞ્ઞસમં ધનં;
નત્થિ પઞ્ઞાસમા આભા, વુટ્ઠિ વે પરમા સરા.

૧૩૨ભુજઙ્ગમં પાવકઞ્ચ ખત્તિયઞ્ચ યસસ્સિનં;
ભિક્ખુઞ્ચ સીલસમ્પન્નં, સમ્મદેવ સમાચરે.

૧૩૩તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
બુદ્ધે ધમ્મે ચ સઙ્ઘે ચ, ધીરો સદ્ધં નિવેસયે.

૧૩૪ગુણો સેટ્ઠઙ્ગતં યાતિ, ન ઉચ્ચે સયને વસે;
પાસાદસિખરે વાસો, કાકો કિં ગરુળો સિયા.

૧૩૫અનાગતં ભયં દિસ્વા, દૂરતો પરિવજ્જયે;
આગતઞ્ચ ભયં દિસ્વા, અભીતો હોતિ પણ્ડિતો.

૧૩૬અસજ્ઝાય મલામન્તા, અનુટ્ઠાનમલા ઘરા;
મલં વણ્ણસ્સ કોસજ્જં, પમાદો રક્ખતો મલં.

૧૩૭અનુપુબ્બેન મેધાવી, થોકં થોકં ખણે ખણે;
કમ્મારો રજતસ્સેવ, નિદ્ધમે મલમત્તનો.

૧૩૮યઞ્હિ કયિરા તઞ્હિ વદે, યં ન કયિરા ન તં વદે;
અકરોન્તં ભાસમાનં, પરિજાનન્તિ પણ્ડિતા.

૧૩૯વિસમં સભયં અતિવાતો, પટિચ્છન્નં દેવનિસ્સિતં;
પન્થો ચ સઙ્ગામો તિત્થં, અટ્ઠેતે પરિવજ્જિયા.

૧૪૦રત્તોદુટ્ઠો ચ મુળ્હો ચ, માની લુદ્ધો તથાલસો;
એકચિન્તી ચ બાલો ચ, એતે અત્થવિનાસકા.

૧૪૧રત્તો દુટ્ઠો ચ મૂળ્હો ચ, ભીરુ આમિસગરુકો;
ઇત્થી સોણ્ડો પણ્ડકો ચ, નવમો દારકોપિ ચ.

૧૪૨નવતે પુગ્ગલા લોકે, ઇત્તરા ચલિતા ચલા;
એતેહિ મન્તિતં ગુય્હં, ખિપ્પં ભવતિ પાકટં.

૧૪૩યો નિરુત્તિં ન સિક્ખેય્ય, સિક્ખન્તો પિટકત્તયં;
પદે પદે વિકઙ્ખેય્ય, વને અન્ધગજો યથા.

૧૪૪સુત્તં ધાતુ ગણોણ્વાદિ, નામલિઙ્ગાનુસાસનં;
યસ્સ તિટ્ઠતિ જિવ્હગ્ગે, સબ્યાકરણકેસરી.

૧૪૫સદ્દત્થલક્ખણે ભેદી, યો યો નિચ્છિતલક્ખણે;
સો સો ઞાતુમકિચ્છેન, પહોતિ પિટકત્તયે.

૧૪૬યો સદ્દસત્થકુસલો કુસલો નિઘણ્ડુ,
છન્દો અલઙ્કતિસુ નિચ્ચકતાભિયોગો;
સો યં કવિત્તવિકલોપિ કવીસુ સઙ્ખ્યં,
મોગ્ગય્હ વિન્દતિ હિ કિત્તિ' મમન્દરૂપં.

૧૪૭સુક્ખોપિ ચન્દનતરુ ન જહાતિ ગન્ધં,
નાગો ગતો નરમુખે ન જહાતિ લીળં;
યન્તગતો મધુરસં ન જહાતિ ઉચ્છુ,
દુક્ખોપિ પણ્ડિતજનો ન જહાતિ ધમ્મં.

૧૪૮ધનધઞ્ઞપ્પયોગેસુ, તથા વિજ્જાગમેસુ ચ;
આહારે બ્યવહારે ચ, ચત્તલજ્જો સદા ભવે.

૧૪૯સાભાવિકી ચ પટિભા, સુતઞ્ચ બહુનિમ્મલં;
અમન્દો ચાભિયોગોયં, હેતુ હોતિહ બન્ધને.

૧૫૦જહેય્ય પાપકે મિત્તે, ભજેય્ય પણ્ડિતે જને;
સાધવો અભિસેવેય્ય, સુણેય્ય ધમ્મમુત્તમં.

૧૫૧કલ્યાણકારી કલ્યાણં, પાપકારી ચ પાપકં;
યાદિસં વપ્પતે બીજં, તાદિસં હરતે ફલં.

૧૫૨છન્દો નિદાનં ગાથાનં, અક્ખરા તાસં વિયઞ્જનં;
નામસન્નિસ્સિતા ગાથા, કવિ ગાથાનમાસયો.

૧૫૩તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં હિતમત્તનો;
પઞ્ઞવન્તંભિપૂજેય્ય, ચેતિયં વિય સાદરો.

૧૫૪.ધીરં પસ્સે સુણે ધીરં, ધીરેન સહસંવસે;
ધીરેનલ્લાપસલ્લાપં, તં કરે તઞ્ચ રોચયે.

૧૫૫.નયં નયતિ મેધાવી, અધુરાયં ન યુઞ્જતિ;
સુનયો સેય્યસો હોતિ, સમ્મા વુત્તો ન કુપ્પતિ;
વિનયં સો પજાનાતિ, સાધુ તેન સમાગમો.

૧૫૬.સચે લભેથ નિપકં સહાયં,
સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિ ધીરં;
અભિભુય્ય સબ્બાનિ પરિસ્સયાનિ,
ચરેય્ય તેનત્તમનો સતિમા.

૧૫૭.નો ચે લભેથ નિપકં સહાયં,
સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિ ધીરં;
રાજાવ રટ્ઠં વિજિતં પહાય,
એકો ચરે માતઙ્ગરઞ્ઞેવ નાગો.

૧૫૮.સોકટ્ઠાનસહસ્સાનિ , ભયટ્ઠાનસતાનિ ચ;
દિવસે દિવસે મૂળ્હ-માવિસન્તિ ન પણ્ડિતં.

૧૫૯.જલબિન્દુનિપાતેન, ચિરેન પૂરતે ઘટો;
તથા સકલવિજ્જાનં, ધમ્મસ્સ ચ ધનસ્સ ચ.

૧૬૦.પણ્ડિતા દુક્ખં પત્વાન, ન ભવન્તિ વિસાદિનો;
પવિસ્સ રાહુનો મુખં, કિં નો દેતિ પુન સસી.

૧૬૧.જવેન અસ્સં જાનન્તિ, વાહેન ચ બલિબદ્ધં;
દુહેન ધેનું જાનન્તિ, ભાસમાનેન પણ્ડિતં.

૧૬૨.મનસા ચિન્તિતં કમ્મં, વચસા ન પકાસયે;
અઞ્ઞલક્ખિતકારિયસ્સ, યતો સિદ્ધિ ન જાયતે.

૧૬૩.અનભ્યાસે વિસં વિજ્જા, અજિણ્ણે ભોજનં વિસં;
વિસં સભા દલિદ્દસ્સ, વુદ્ધસ્સ તરુણી વિસં.

ચત્તારો પઞ્ચ આલોપે, આભુત્વા ઉદકં પિવે;
અલં ફાસુવિહારાય, પહિતત્તસ્સ ભિક્ખુનો.

૧૬૪.યસ્સ એસો પસુતોપિ, ગુણવા પુજ્જતે નરો;

ધનુ વંસવિસુદ્ધોપિ, નિગ્ગુણો કિં કરિસ્સતિ.

૧૬૫ઇસ્સી દયી અસંતુટ્ઠો, કોધનો નિચ્ચસઙ્કીતો;
પરભાગ્યોપજીવી ચ, છળેતે દુક્ખભાગિનો.

૧૬૬સુમહન્તાનિ સત્તાની, ધારયન્તા બહુસ્સુતા;
છેત્તારો સંસયાનઞ્ચ, કલિં યન્તિ લોભમોહિતા.

૧૬૭નદીતીરે ખતે કૂપે, અરણીતાલવણ્ટકે;
ન વદે દકાદી નત્થીતિ, મુખે ચ વચનં તથા.

૧૬૮સબ્બં સુણાતિ સોતેન, સબ્બં પસ્સતિ ચક્ખુના;
ન ચ દિટ્ઠં સુતં ધીરો, સબ્બં ઉચ્ચિતુ મરહતિ.

૧૬૯બાલાદપિ ગહેતબ્બં, યુત્તમુત્તમનીસિભિ;
રવિસ્સાવિસયે કિં ન, પદીપસ્સ પકાસનં.

૧૭૦તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્તમત્તનો;
યોનિસો વિચિને ધમ્મં, એવં તત્થ વિસુજ્ઝતિ.

૧૭૧કિં તેન જાતુજાતેન, માતુયોબ્બન્નહારિના;
આરોહતિ ન યો સક-વંસઅગ્ગે ધજો યથા.

૧૭૨સમ્મા ઉપપરિક્ખિત્વા, અક્ખરેસુ પદેસુ ચ;
ચોરઘાતો સિયા સિસ્સો, ગુરુ ચોરદ્દકારકો.

૧૭૩અદન્તદમનં સત્થં, ખલાનં કુરુતે મદં;
ચક્ખુસઙ્ખારકં તેજં, ઉલૂકાનંમિવન્ધકં.

૧૭૪નરત્તં દુલ્લભં લોકે, વિજ્જા તત્ર સુદુલ્લભા;
કવિત્તં દુલ્લભં તત્ર, સત્તિ તત્ર સુદુલ્લભા.

૧૭૫યેભુય્યેન હિ સત્તાનં, વિનાસે પચ્ચુપટ્ઠિતે;
અનયો નયરૂપેન, બુદ્ધિમાગમ્મ તિટ્ઠતિ.

સુજનકણ્ડ

૧૭૬.સદ્ધાસીલાદિધમ્મેહિ, સપ્પઞ્ઞો સેટ્ઠમાનુસો;
વુત્તો બુદ્ધાદિસન્તેહિ, સાધુસપ્પુરિસો ઇતિ.

સદ્ધાધનં સીલધનં, હિરીઓત્તપ્પિયં ધનં;
સુતધનઞ્ચ ચાગો ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં ધનં.

યસ્સ એતે ધના અત્થિ, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા;
અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાનસાસનં.

૧૭૭.સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો.

૧૭૮.ચજ દુજ્જનસંસગ્ગં, ભજ સાધુસમાગમં;
કર પુઞ્ઞમહોરત્તં, સર નિચ્ચમનિચ્ચતં.

૧૭૯.યો વે કતઞ્ઞૂ કતવેદી ધીરો,
કલ્યાણમિત્તો દળ્હભત્તિ ચ હોતિ;
દુક્ખિતસ્સ સક્કચ્ચ કરોતિ કિચ્ચં,
તથાવિધં સપ્પુરિસં વદન્તિ.

૧૮૦.માતાપેત્તિભરં જન્તું, કુલે જેટ્ઠાપચાયિનં;
સણ્હં સખિલસમ્ભાસં, પેસુણેય્યપ્પહાયિનં.

૧૮૧.મચ્છેરવિનયે યુત્તં, સચ્ચં કોધાભિભું નરં;
તં વે દેવા તાવતિંસા, આહુ ‘‘સપ્પુરિસો’’ઇતિ.

૧૮૨.કુલજાતો કુલપુત્તો, કુલવંસસુરક્ખતો;
અત્તના દુક્ખપ્પત્તોપિ, હીનકમ્મં ન કારયે.

૧૮૩.ઉદેય્ય ભાણુ પચ્છિમે, નમેય્ય મેરુઅદ્દિપિ;
સીતલં યદિ નરગ્ગિ, પબ્બતગ્ગે ચ ઉપ્પલં;
વિકસે ન વિપરિતા, સાધુવાચા કુદાચનં.

૧૮૪.સુખા રુક્ખસ્સ છાયાવ, તતો ઞાતિમાતાપિતુ;

તતો આચેરસ્સ રઞ્ઞો, તતો બુદ્ધસ્સનેકધા.

૧૮૫ભમરા પુપ્ફમિચ્છન્તિ, ગુણમિચ્છન્તિ સજ્જના;
મક્ખિકા પૂતિમિચ્છન્તિ, દોસમિચ્છન્તિ દુજ્જના.

૧૮૬માતુહીનો દુબ્ભાસો હિ, પિતુહીનો દુક્કિરિયો;
ઉભો માતુપિતુહીના, દુબ્ભાસા ચ દુક્કિરિયા.

૧૮૭માતુસેટ્ઠો સુભાસો હિ, પિતુસેટ્ઠો સુકિરિયો;
ઉભોમાતુ પિતુસેટ્ઠા, સુભાસા ચ સુકિરિયા.

૧૮૮સુનખો સુનખં દિસ્વા, દન્તં દસ્સેતિ હિંસિતું;
દુજ્જનો સુજનં દિસ્વા, રોસયં હિંસમિચ્છતિ.

૧૮૯ન ચ વેગેન કિચ્ચાનિ, કત્તબ્બાનિ કુદાચનં;
સહસા કારિતં કમ્મં, બાલો પચ્છાનુતપ્પતિ.

૧૯૦કોધં વધિત્વા ન કદાચિ સોચતિ,
મક્ખપ્પહાનં ઇસયો વણ્ણયન્તિ;
સબ્બેસં વુત્તં ફરુસં ખમેથ,
એતં ખન્તિં ઉત્તમમાહુ સન્તો.

૧૯૧દુક્ખો નિવાસો સમ્બાધે, ઠાને અસુચીસઙ્કતે;
તતો અરિમ્હિ અપ્પિયે, તતોપિ અકતઞ્ઞુના.

૧૯૨ઓવદેય્યા'નુસાસેય્ય , અસબ્ભા ચ નિવારયે;
સતઞ્હિ સો પિયો હોતિ, અસતં હોતિઅપ્પિયો.

૧૯૩ઉત્તમત્તનિવાતેન, કક્ખળં મુદુના જયે;
નીચં અપ્પકદાનેન, વાયામેન સમં જયે.

૧૯૪ન વિસં વિસમિચ્ચાહ, ધનં સઙ્ઘસ્સ ઉચ્ચતે;
વિસં એકંવ હનતિ, હનતિ સઙ્ઘસ્સ સબ્બં.

૧૯૫ધનમપ્પમ્પિ સાધૂનં, કૂપે વારિવ નિસ્સયો;
બહુંઅપિ અસાધૂનં, ન ચ વારિવ અણ્ણવે.

૧૯૬અપત્થેય્યં ન પત્થેય્ય, અચિન્તેય્યં ન ચિન્તયે;
ધમ્મમેવ સુચિન્તેય્ય, કાલં મોઘં ન ઇચ્છયે.

૧૯૭.અચિન્તિતમ્પિ ભવતિ, ચિન્તિતમ્પિ વિનસ્સતિ;
ન હિ ચિન્તામયા ભોગા, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા.

૧૯૮.અસન્તસ્સ પિયો હોતિ, સન્તે ન કુરુતે પિયં;
અસતં ધમ્મં રોચેતિ, તં પરાભવતો મુખં.

૧૯૯.ગુણા કુબ્બન્તિ દૂતત્તં, દૂરેપિ વસતં સતં;
કેતકે ગન્ધં ઘાયિત્વા, ગચ્છન્તિ ભમરા સયં.

૨૦૦.પુબ્બજાતિકતં કમ્મં, તં કમ્મમીતિ કથ્યતે;
તસ્મા પુરિસાકારેનં, યતં કરે અતન્દિતો.

૨૦૧.મત્તિકપિણ્ડતો કત્તા, કુરુતે યં યદિચ્છતિ;
એવમત્તકતં કમ્મં, માણવો પટિપજ્જતે.

૨૦૨.ઉટ્ઠાયોટ્ઠાય બોધેય્યં, મહબ્ભય મુપટ્ઠિતં;
મરણબ્યાધિસોકાનં, કિમજ્જ નિપતિસ્સતિ.

૨૦૩.પાણા યથાત્તનોભિટ્ઠા, ભૂતાનમપિ તે તથા;
અત્તોપમેન ભૂતેસુ, દયં કુબ્બન્તિ સાધવો.

સબ્બે તસન્તિ દણ્ડસ્સ, સબ્બે ભાયન્તિ મચ્ચુનો;
અત્તાનં ઉપમં કત્વા, ન હનેય્ય ન ઘાતયે.

૨૦૪.બાલો વા યદિ વા વુદ્ધો, યુવા વા ગેહમાગતો;
તસ્સ પૂજા વિધાતબ્બા, સબ્બસ્સાભ્યાગતો ગરુ.

૨૦૫.આકિણ્ણોપિ અસન્તેહિ, અસંસટ્ઠોવ ભદ્દકો;
બહુના સન્નજાતેન, ગચ્છેન ઉબ્બત્તેનિધ.

બાલદુજ્જનકણ્ડ

૨૦૬કાયદુચ્ચરિતાદીહિ , સમ્પન્નો પાપમાનુજો;
બાલોતિ લોકનાથેન, કિત્તિતો ધમ્મસામિના.

૨૦૭દુચિન્તિતચિન્તી ચેવ, દુબ્ભાસિતભાસીપિ ચ;
દુક્કટકમ્મકારી ચ, પાપકો બાલમાનુજો.

૨૦૮અતિપિયો ન કાતબ્બો, ખલો કોતુહલં કરો;
સિરસા વહમાનોપિ, અડ્ઢપૂરો ઘટો યથા.

૨૦૯સપ્પો દુટ્ઠો ખલો દુટ્ઠો, સપ્પા દુટ્ઠતરો ખલો;
મન્તોસધેહિ તં સપ્પં, ખલં કેનુપસમ્મતિ.

૨૧૦યો બાલો મઞ્ઞતિ બાલ્યં, પણ્ડિતો વાપિ તેનસો;
બાલો ચ પણ્ડિતમાની, સ વે બાલોતિ વુચ્ચતિ.

૨૧૧મધૂવ મઞ્ઞતિ બાલો, યાવ પાપં ન પચ્ચતિ;
યદા ચ પચ્ચતિ પાપં, અથ દુક્ખં નિગચ્છતિ.

૨૧૨ન સાધુ બલવા બાલો, સાહસા વિન્દતે ધનં;
કાયસ્સ ભેદા દુપ્પઞ્ઞો, નિરયં સોપપજ્જતિ.

૨૧૩ઘરે દુટ્ઠો મૂસિકો ચ, વને દુટ્ઠો ચ વાનરો;
સકુણે ચ દુટ્ઠો કાકો, નરેદુટ્ઠો ચ બ્રાહ્મણો.

૨૧૪દીઘા જાગરતો રત્તિ, દીઘં સન્તસ્સ યોજનં;
દીઘો બાલાનસંસારો, સદ્ધમ્મં અવિજાનતં.

૨૧૫તિલમત્તં પરેસઞ્ચ, અપ્પદોસઞ્ચ પસ્સતિ;
નાળિકેરમ્પિ સદોસં, ખલજાતો ન પસ્સતિ.

૨૧૬નત્તદોસં પરે જઞ્ઞા, જઞ્ઞા દોસં પરસ્સતુ;
ગુય્હો કુમ્માવ અઙ્ગાનિ, પરદોસઞ્ચ લક્ખયે.

૨૧૭લુદ્ધં અત્થેન ગણ્હેય્ય, થદ્ધં અઞ્જલિકમ્મુના;
છન્દાનુવત્તિયા મૂળ્હં, યથાભૂતેન પણ્ડિતં.

૨૧૮યથા ઉદુમ્બરપક્કા, બહિ રત્તકા એવ ચ;

અન્તોકિમિલ સમ્પુણ્ણા, એવં દુજ્જનહદયા.

૨૧૯.યાવજીવમ્પિ ચે બાલો, પણ્ડિતં પયિરુપાસતિ;
ન સો ધમ્મં વિજાનાતિ, દબ્બી સૂપરસં યથા.

૨૨૦.ચરઞ્ચે નાધિગચ્છેય્ય, સેય્યં સદિસમત્તનો;
એકચરિયં દળ્હં કયિરા, નત્થિ બાલે સહાયતા.

૨૨૧.અજાતમતમૂળ્હાનં , વરમાદયો ન ચન્તિમો;
સકિં દુક્ખકરાવાદ-યોન્તિમો તુ પદે પદે.

૨૨૨.દુજ્જનેન સમં વેરં, સખ્યઞ્ચાપિ ન કારયે;
ઉણ્હો દહતિ ચઙ્ગારો, સીતો કણ્હાયતે કરં.

૨૨૩.દુજ્જનો પિયવાદી ચ, નેતં વિસ્સાસકારણં;
મધુ તિટ્ઠતિ જિવ્હગ્ગે, હદયે હલાહલં વિસં.

૨૨૪.દુજ્જનો પરિહાતબ્બો, વિજ્જાયાલઙ્કતોપિ ચ;
મણિના ભૂસિતો સપ્પો, કિમેસો ન ભયઙ્કરો.

૨૨૫.નાળિકેરસમાકારા, દિસ્સન્તેપિ હિ સજ્જના;
અઞ્ઞે બદરિકાકારા, બહિરેવ મનોહરા.
યથાપિ પન સપક્કા, બહિ કણ્ટકમેવ ચ;
અન્તો અમતસમ્પુણ્ણા, એવં સુજનહદયા.

યથા ઉદુમ્બરપક્કા, બહિ રત્તકમેવ ચ;
એવં કિમિલસમ્પુણા, એવં દુજ્જનહદયા.

૨૨૬.દોસભીતો અનારમ્ભો, તં કા પુરિસલક્ખણં;
કોહ્યજિણ્ણભયા નનુ, ભોજનં પરિહીયતે.

૨૨૭.પયોપાનં ભુજઙ્ગાનં, કેવલં વિસવડ્ઢનં;
ઉપદેસો હિ મૂળ્હાનં, પકોપાય ન સન્તિયા.

૨૨૮.ન ઠાતબ્બં ન ગન્તબ્બં, દુજ્જનેન સમં ક્વચિ;
દુજ્જનો હિ દુક્ખં દેતિ, ન સો સુખં કદાચિપિ.

૨૨૯.અબદ્ધા તત્થ બજ્ઝન્તિ, યત્થ બાલા પભાસરે;
બદ્ધાપિ તત્થ મુચ્ચન્તિ, યત્થ ધીરા પભાસરે.

૨૩૦.પરિત્તં દારુમારુય્હ, યથા સીદે મહણ્ણવે;
એવં કુસિતમાગમ્મ, સાધુ જીવિપિ સીદતિ;
તસ્મા તં પરિવજ્જેય્ય, કુસીતં હીનવીરિયં.

૨૩૧.સદ્ધાસીલાદિસમ્પન્નો , સુમિત્તો સાધુમાનુસો;
તાદિસં મિત્તં સેવેય્ય, વુદ્ધિકામો વિચક્ખણો.

૨૩૨દાનાદિગુણસેટ્ઠેહિ, મિદિતબ્બો મિત્તો હિ ખો;
તાદિસં અવક્કેનેવ, મનસા ભજેય્ય સુધી.

૩૩૩હિતક્કરો પરો બન્ધુ, બન્ધુપિ અહિતો પરો;
અહિતો દેહજો બ્યાધિ, હિતં અરઞ્ઞમોસધં.

૨૩૪.પરોક્ખે કિચ્ચહન્તારં, પચ્ચક્ખે પિયવાદિનં;
વજ્જયે તાદિસં મિત્તં, વિસકુમ્ભં પયોમુખં.

૧૩૫.ધનહીને ચજે મિત્તો, પુત્તદારા સહોદરા;
ધનવન્તેવ સેવન્તિ, ધનં લોકે મહાસખા.

૨૩૬.જાનિયા પેસને ભચ્ચે, બન્ધવે બ્યસનાગમે;
મિત્તઞ્ચ આપદિકાલે, ભરિયઞ્ચ વિભવક્ખયે.

૨૩૭ઉસ્સવે બ્યસને ચેવ, દુબ્ભિક્ખે સત્તુવિગ્ગહે;
રાજદ્વારે સુસાને ચ, યો તિટ્ઠતિ સો બન્ધવા.

૨૩૮ન ૨ વિસ્સસે અમિત્તસ્સ, મિત્તસ્સાપિ ન વિસ્સસે;
કદાચિ કુપિતે મિત્તે, સબ્બદોસં પકાસતિ.

૨૩૯માતા મિત્તં પિતા ચેતિ, સભાવા તં તયં હિતં;
કમ્મકરણતો ચઞ્ઞે, ભવન્તિ હિતબુદ્ધિયો.

૨૪૦આપદાસુ મિત્તં જઞ્ઞા, યુદ્ધે સૂરં ઇણે સુચિં;
ભરિયં ખીણેસુ વિત્તેસુ, બ્યસનેસુ ચ બન્ધવં.

૨૪૧.સકિં દુટ્ઠઞ્ચ યો મિત્તં, પુન સન્ધાતુમિચ્છતિ;
સ મચ્ચુમુપગણ્હાતિ, ગબ્ભં અસ્સતરી યથા.

૨૪૨ઇણસેસો અગ્ગિસેસો, રોગસેસો તથેવ ચ;
પુનપ્પુનં વિવડ્ઢન્તિ, તસ્મા સેસં ન કારયે.

૨૪૩.પદુમંવ મુખં યસ્સ, વાચા ચન્દનસીતલા;
તાદિસં નો પસેવેય્ય, હદયે તુ હલાહલં.

૨૪૪.ન સેવે ફરુસં સામિં, ન ચ સેવેય્ય મચ્છરિં;
તતો અપગ્ગણ્હ સામિં, નેવ નિગ્ગહિતં તતો.

૨૪૫.કુદેસઞ્ચ કુમિત્તઞ્ચ, કુકુલઞ્ચ કુબન્ધવં;
કુદારઞ્ચ કુદાસઞ્ચ, દૂરતો પરિવજ્જયે.

૨૪૬.સીતવાચો બહુમિત્તો, ફરુસો અપ્પમિત્તકો;
ઉપમા એત્થ ઞાતબ્બા, સૂરિયચન્દરાજૂનં.

૨૪૭.અહિતા પટિસેધો ચ, હિતેસુ ચ પયોજનં;
બ્યસને અપરિચ્ચાગો, ઇતિદં મિત્તલક્ખણં.

૨૪૮.પિયો ગરુ ભાવનીયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભીરઞ્ચ કથં કત્તા, નો ચટ્ઠાને નિયોજકો;
તાદિસં મિત્તં સેવેય્ય, ભૂતિકામો વિચક્ખણો.

પિયો ગરુ ભાવ નીયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભિરઞ્ચ કથં કત્તા, નો ચટ્ઠાને નિયોજકો.

યમ્હિ એતાનિ ઠાનાનિ, સંવિજ્જન્તિધ પુગ્ગલે;
સો મિત્તો મિત્તકામેન, અત્થકામાનુકમ્પતો;
અપિ નાસિયમાનેન, ભજિતબ્બો તથાવિધો.

૨૪૯.ઓરસં કતસમ્બન્ધં, તથા વંસક્કમાગતં;
રક્ખકો બ્યસનેહિ, મિત્તં ઞેય્યં ચતુબ્બિધં.

૨૫૦.પિયો ગરુ ભાવનિયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભિરઞ્ચ કથં કત્તા, ન ચટ્ઠાને નિયોજકો;
તં મિત્તં મિત્તકામેન, યાવજીવમ્પિ સેવિયં.

પિયો ગરુ ભાવનીયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભિરઞ્ચ કથં કત્તા, નો ચટ્ઠાને નિયોજકો;
તાદિસં મિત્તં સેવેય્ય, ભૂતિકામો વિચક્ખણો.

રાજકણ્ડ

૨૫૧.મહાજનં યો રઞ્જેતિ, ચતૂહિપિ વત્થૂહિ વા;
રાજાતિ વુચ્ચતે લોકે, ઇતિ સલ્લક્ખયે વિદ્ધા.

૨૫૨.દાનઞ્ચ અત્થચરિયા, પિયવાચા અત્તસમં;
સઙ્ગહા ચતુરો ઇમે, મુનિન્દેન પકાસિતા.

દાનમ્પિ અત્થચરિયતઞ્ચ, પિયવાદિતઞ્ચ સમાનત્તતઞ્ચ;
કરિયચરિયસુસઙ્ગહં બહૂનં, અનવમતેન ગુણેન યાતિ સઞ્ઞં;

દાનઞ્ચ પેય્યવજ્જઞ્ચ, અત્થચરિયા ચ યા ઇધ;
સમાનત્તતા ચ ધમ્મેસુ, તત્થ તત્થ યથારહં;
એતે ખો સઙ્ગહા લોકે, રથસ્સાણીવ યાયતો.

૨૫૩.દાનં સીલં પરિચ્ચાગં, અજ્જવં મદ્દવં તપં;
અક્કોધં અવિહિંસઞ્ચ, ખન્તી ચ અવિરોધનં;
દસેતે ધમ્મે રાજાનો, અપ્પમત્તેન ધારય્યું.

૨૫૪.એકયામં સયે રાજા, દ્વિયા મઞ્એવ પણ્ડિતો;
ઘરાવાસો તિયામોવ, ચતુયામો તુ યાચકો.

૨૫૫.અપુત્તકં ઘરં સુઞ્ઞં, રટ્ઠં સુઞ્ઞં અરાજકં;
અસિપ્પસ્સ મુખં સુઞ્ઞં, સબ્બસુઞ્ઞં દલિદ્દત્તં.

૨૫૬.ધનમિચ્છે વાણિજેય્ય, વિજ્જમિચ્છે ભજે સુતં;
પુત્તમિચ્છે તરુણિત્થિં, રાજામચ્ચં ઇચ્છાગતે.

૨૫૭.પક્ખીનં બલમાકાસો, મચ્છાનમુદકં બલં;
દુબ્બલસ્સ બલં રાજા, કુમારાનં રુદં બલં.

૨૫૮.ખમા જાગરિયુટ્ઠાનં, સંવિભાગો દયિક્ખણા;
નાયકસ્સ ગુણા એતે, ઇચ્છિતબ્બા સતં સદા.

૨૫૯.સકિં વદન્તિ રાજાનો, સકિં સમણબ્રાહ્મણા;
સકિં સપ્પુરિસા લોકે, એસ ધમ્મો સનન્તનો.

૨૬૦.અલસો ગીહિ કામભોગી ન સાધુ,
અસઞ્અતો પબ્બજિતો ન સાધુ;

રાજા ન સાધુ અનિસમ્મકારી,
યો પણ્ડિતો કોધનો તં ન સાધુ.

૨૬૧.આયં ખયં સયં જઞ્ઞા, કતાકતં સયં જઞ્ઞા;
નિગ્ગહે નિગ્ગહારહં, પગ્ગહે પગ્ગહારહં.

૨૬૨.માતા પુત્તકતં પાપં, સિસ્સકતં ગુરુ તથા;
રાજા રટ્ઠકતં પાપં, રાજકતં પુરોહિતો.

૨૬૩.અક્કોધેન જિને કોધં, અસાધું સાધુના જિને;
જિને કદરિયં દાનેન, સચ્ચેનાલિકવાદિનં.

૨૬૪.અદન્તદમનં દાનં, દાનં સબ્બત્થસાધકં;
દાનેન પિયવાચાય, ઉન્નમન્તિ નમન્તિ ચ.

અદન્તદમનં દાનં, અદાનં દન્તદૂસકં;
દાનેન પિયવાચાય, ઉન્નમન્તિ નમન્તિ ચ.

૨૬૫.દાનં સિનેહભેસજ્જં, મચ્છેરં દોસનોસધં;
દાનં યસસ્સીભેસજ્જં, મચ્છેરં કપણોસધં.

૨૬૬.ન રઞ્ઞા સમકં ભુઞ્જે, કામભોગં કુદાચનં;
આકપ્પં રસભુત્તં વા, માલાગન્ધવિલેપનં;
વત્થસબ્બમલઙ્કારં, ન રઞ્ઞા સદિસં કરે.

૨૬૭.ન મે રાજા સખા હોતિ, ન રાજા હોતિ સમકો;
એસો સામિકો મય્હન્તિ, ચિત્તે નિટ્ઠં સણ્ઠાપયે.

૨૬૮.નાતિદૂરે ભજે રઞ્ઞો, નચ્ચાસન્ને પવાતકે;
ઉજુકે નાતિનિન્ને ચ, ન ભજે ઉચ્ચમાસને;
છ દોસે વજ્જે સેવકો, અગ્ગીવ સંયતો તિટ્ઠે.

ન પચ્છતો ન પુરતો, નાપિ આસન્નદૂરતો;
ન કચ્છે નોપિ પટિવાતે, ન ચાપિ ઓણતુણ્ણતે;
ઇમે દોસે વિવજ્જેત્વા, એકમન્તં ઠિતા અહુ –

૨૬૯.જપ્પેન મન્તેન સુભાસિતેન,
અનુપ્પદાનેન પવેણિયા વા;
યથા યથા યત્થ લભેથ અત્થં,

તથા તથા તત્થ પરક્કમેય્ય.

૨૭૦કસ્સકો વાણિજો મચ્ચો, સમણો સુતસીલ વા;
તેસુ વિપુલજાતેસુ, રટ્ઠમ્પિ વિપુલં સિયા.

૨૭૧.તેસુ દુબ્બલજાતેસુ, રટ્ઠમ્પિ દુબ્બલં સિયા;
તસ્મા સરટ્ઠં વિપુલં, ધારયે રટ્ઠભારવા.

૨૭૨.મહારુક્ખસ્સ ફલિનો, આમં છિન્દતિ યો ફલં;
રસઞ્ચસ્સ ન જાનાતિ, બીજઞ્ચસ્સ વિનસ્સતિ.

૨૭૩.મહારુક્ખૂપમં રટ્ઠં, અધમ્મેન પસાસતિ;
રસઞ્ચસ્સ ન જાનાતિ, રટ્ઠઞ્ચસ્સ વિનસ્સતિ.

૨૭૪.મહારુક્ખસ્સ ફલિનો, પક્કં છિન્દતિ યો ફલં;
રસઞ્ચસ્સ વિજાનાતિ, બીજઞ્ચસ્સ ન નસ્સતિ.

૨૭૫.મહારુક્ખૂપમં રટ્ઠં, ધમ્મેન યો પસાસતિ;
રસઞ્ચસ્સ વિજાનાતિ, રટ્ઠઞ્ચસ્સ ન નસ્સતિ.

નાયક કણ્ડ

૨૭૬.અનાયકા વિનસ્સન્તિ, નસ્સન્તિ બહુનાયકા;
થીનાયકા વિનસ્સન્તિ, નસ્સન્તિ સુસુનાયકા.

૨૭૭.ગવં ચે તરમાનાનં, ઉજું ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;
સબ્બા ગાવી ઉજું યન્તિ, નેત્તે ઉજું ગતે સતિ.

૨૭૮.એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો સચે ધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા.
ગવં ચે તરમાનાનં, ઉજું ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;
સબ્બા ગાવી ઉજુંયન્તિ, નેત્તે ઉજું ગતે સતિ.

એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો સચે ધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા;
સબ્બં રટ્ઠં સુખં સેતિ, રાજા ચે હોતિ ધમ્મિકો.

૨૭૯.નોદયાહ વિનાસાય, બહુનાયકતા ભુસં;
મિલાયન્તિ વિનસ્સન્તિ, પઞ્ચાન્યક્કેહિ સત્તહિ.

૨૮૦.સુતારક્ખો અભિયોગો, કુલારક્ખો વત્તં ભવે;
વિજ્જા હિ કુલપુત્તસ્સ, નાયકસ્સાપમાદકો.

પુત્તકણ્ડ

૨૮૧.અભિજાતં અનુજાતં, પુત્તમિચ્છન્તિ પણ્ડિતા;
અવજાતં ન ઇચ્છન્તિ, યો હોતિ કુલગન્ધનો.

૨૮૨.પઞ્ચટ્ઠાનાનિ સમ્પસ્સં, પુત્તમિચ્છન્તિ પણ્ડિતા;
ભતો વા નો ભરિસ્સતિ, કિચ્ચં વા નો કરિસ્સતિ.

૨૮૩.કુલવંસો ચિરં તિટ્ઠે, દાયજ્જં પટિપજ્જતિ;
અથ વા પન પેતાનં, દક્ખિનં અનુપદસ્સતિ.

૨૮૪.બહુપુત્તે પિતા એકો, અવસ્સં પોસેતિ સદા;
બહુપુત્તા ન સક્કોન્તિ, પોસેતું પિતરેકકં.

૨૮૫.પુત્તં વા ભાતરં દુટ્ઠું, અનુસાસેય્ય નો જહે;
કિન્નુ છેજ્જં કરં પાદં, લિત્તં અસુચિના સિયા.

વેજ્જાચરિય કણ્ડ

૨૮૬આયુબેદકતાભ્યાસો , સબ્બેસં પિયદસ્સનો;
અરિયસીલગુણોપેતો, એસ વેજ્જો વિધીયતે.

૨૮૭નાનાગન્થજાનનઞ્ચ, સુદિટ્ઠકમ્મસમ્પદા;
દક્ખતા હત્થસીધતા, પસાદસૂરસત્તિતા.

૨૮૮સાભાવિકતક્કણિક-ઞાણસુભાસિતાપિ ચ;
ઉસ્સાહો દબ્બો સબ્બતા, વેજ્જાચેરસ્સ લક્ખણં;

૨૮૯કિલિટ્ઠવત્થં કોધો ચ, અતિમાનઞ્ચ ગમ્મતા;
અનિમન્તિતગમનં, એતે પઞ્ચ વિવજ્જિયા.

૨૯૦દિટ્ઠકમ્મતા સોચઞ્ચ, દક્ખતા વિદિતાગમો;
ચત્તારો સુભિસક્કસ્સ, સુગુણા વિઞ્ઞુના મતા.

૨૯૧રુજાય જયલક્ખણં, રસો ચ ભેસજ્જમ્પિ ચ;
તિલક્ખણભેદો ચેવ, વિઞ્ઞેય્યો ભિસક્કેન વે.

દાસક કણ્ડ

૨૯૨.અન્તોજાતો ધનક્કીતો, દાસબ્યોપગતો સયં;
દાસાકરમરાનીતો-ચ્ચેવં તે ચતુધા સિયું.

૨૯૩.પુબ્બુટ્ઠા પચ્છાનિપાતી, દિન્નસ્સ આદાયીપિ ચ;
સુકતકમ્મકરો ચ, કિત્તિવણ્ણહરોપિ ચ.

૨૯૪.દાસા ૦.૦૧૭૭ પઞ્ચેવ ચોરચ્ય-સખાઆત્યત્તસાદિસા;
તથા વિઞ્ઞૂહિ વિઞ્ઞેય્યા, મિત્તદારા ચ બન્ધવા.

ઇત્થિકણ્ડ

૨૯૫.આસા લોકિત્થિયો નામ, વેલા તાસં ન વિજ્જતિ;
સારત્તા ચ પગબ્ભા ચ, સિખી સબ્બઘસો યથા;
તસ્મા તાયો હિત્વાન, બ્રૂહેય્ય વિવેકં સુધી.

આસા લોકિત્થિયો નામ, વેલા તાસં ન વિજ્જતિ;
સારત્થા ચ પગબ્ભા ચ, સિખી સબ્બઘસો યથા;
તા હિત્વા પબ્બજિસ્સામિ, વિવેકમનુબ્રૂહયં.

૨૯૬.લોકે હિ અઙ્ગના નામ, કોધના મિત્તભેદિકા;
પિસુકા અકતઞ્ઞૂ ચ દૂરતો પરિવજ્જયે.

૨૯૭.યથા નદી ચ પન્થો ચ, પાનાગારં સભા પપા;
એવં લોકિત્થિયો નામ, નાસં કુજ્ઝન્તિ પણ્ડિતા.

૨૯૮.સબ્બા નદી વઙ્કગતી, સબ્બે કટ્ઠમયા વના;
સબ્બિત્થિયો કરે પાપં, લભમાને નિવાતકે.

૨૯૯.ઘટકુમ્ભસમા નારી, તત્થઙ્ગારસમો પુમા;
તસ્મા ઘતઞ્ચ અગ્ગિઞ્ચ, નેકત્ર ઠપયે બુધો.

૩૦૦.ઇત્થીનઞ્ચ ધનં રૂપં, પુરિસાનં વિજ્જા ધનં;
ભિક્ખૂનઞ્ચ ધનં સીલં, રાજાનઞ્ચ ધનં બલં.

૩૦૧.પઞ્ચારત્યા સુગન્ધબ્બા, સત્તારત્યા ધનુગ્ગહા;
એકમાસા સુભરિયા, અડ્ઢમાસા સિસ્સા મલા.

૩૦૨.જિણ્ણે અન્નં પસંસેય્ય, દારઞ્ચ ગતયોબ્બને;
રણપુનાગતે સૂરં, સસ્સઞ્ચ ગેહમાગતે.

૩૦૩.દ્વિતિપતિ નારી ચેવ, વિહારદ્વિતિ ભિક્ખુ ચ;
સકુણો દ્વિતિપાતો ચ, કતમાયાબહુતરા.

૩૦૪.રત્તિ વિના ન ચન્દિમા, વીચિવિના ચ સાગરો;
હંસવિના પોક્ખરણી, પતિવિના કઞ્ઞા સોભે.

૩૦૫.અસન્તુટ્ઠા યતી નટ્ઠા, સન્તુટ્ઠાપિ ચ પત્થિ વા;
સલજ્જા ગણિકા નટ્ઠા, નિલ્લજ્જા ચ કુલિત્થિયો.

૩૦૬.ચોરીનં બહુબુદ્ધીનં, યાસુ સચ્ચં સુદુલ્લભં;
થીનં ભાવો દુરાજાનો, મચ્છસ્સેવો'દકે ગતં.

૩૦૭.અનલા મુદુસમ્ભાસા, દુપ્પૂરા તા નદીસમા;
સીદન્તિ નં વિદિત્વાન, આરકા પરિવજ્જયે.

૩૦૮.આવટ્ટની મહામાયા, બ્રહ્મચરિયવિકોપના;
સીદન્તિ નં વિદિત્વાન, આરકા પરિવજ્જયે.

૩૦૯.ઇત્થીપિ હિ એકચ્ચિયા, સેય્યા પોસ જનાધિપ;
મેધાવિની સીલવતી, સસ્સુદેવા પતિબ્બતા;

૩૧૦.તસ્સા યો જાયતિ પોસો,
સૂરો હોસ દિસમ્પતિ;
તાદિસા સુભગિયા પુત્તો,
રજ્જમ્પિ અનુસાસતિ.

૩૧૧.સલ્લપે અસિહત્થેન, પિસાચેનાપિ સલ્લપે;
આસીવિસમ્પિ આસીદે, યેન દટ્ઠો ન જીવતિ;
ન ત્વેવ એકો એકાય, માતુગામેન સલ્લપે.

૩૧૨.ન હિ સબ્બેસુ ઠાનેસુ, પુરિસો હોતિ પણ્ડિતો;
ઇત્થીપિ પણ્ડિતા હોતિ, તત્થ તત્થ વિચક્ખણા.

૩૧૩.ન હિ સબ્બેસુ ઠાનેસુ, પુરિસો હોતિ પણ્ડિતો;
ઇત્થીપિ પણ્ડિતા હોતિ, લહું અત્થવિચિન્તિકા.

૩૧૪.કૂપોદકં વટચ્છાયા, સામાથી ઇટ્ઠકાલયં;
સીતકાલે ભવે ઉણ્હં, ઉણ્હકાલે ચ સીતલં.

૩૧૫.ઇત્થિયો એકચ્ચિયાપિ, સેય્યા વુત્તાવ મુનિના;
ભણ્ડાનં ઉત્તમા ઇત્થી, અગ્ગૂપટ્ઠાયિકા ઇતિ.

પકિણ્ણકકણ્ડ

૩૧૬કુલસીલગુણોપેતો , સબ્બધમ્મપરાયણો;
પવીણો પેસનાજ્ઝક્ખો, ધમ્મજ્ઝક્ખો વિધીયતે.

૩૧૭.વેદવેદઙ્ગતત્વઞ્ઞો, જપ્પહોમપરાયણો;
આસીવાદવચોયુત્તો, એસ રાજપુરોહિતો.

કપ્પો બ્યાકરણં જોતિ – સત્થં સિક્ખા નિરુત્તિ ચ;
છન્દોવિચિતિ ચેતાનિ, વેદઙ્ગાનિ વદન્તિ છ.

૩૧૮.સકિં વુત્તગહિતત્તો, લહુહત્થો જિતક્ખરો;
સબ્બસત્થસમાલોકી, પકટ્ઠો નામ લેખકો.

૩૧૯.સમત્તનીતિસત્થઞ્ઞો , વાહને પૂરિતસ્સમો;
સૂરવીરગુણોપેતો, સેનાઝક્ખો વિધીયતે.

૩૨૦.સુધી વાક્યપટુ, પઞ્ઞો, પરચિત્તોપલક્ખણો;
ધીરો યથાત્થવાદી ચ, એસ દૂતો વિધીયતે.

૩૨૧.પુત્તનત્તગુણોપેતો, સત્થઞ્ઞો રસપાચકો;
સૂરો ચ કથિનો ચેવ, સૂપકારો સ વુચ્ચતે.

૩૨૨ઇઙ્ગિતાકારતત્તઞ્ઞો, બલવાપિયદસ્સનો;
અપ્પમાદી સદા દક્ખો, પતીહારો સ ઉચ્ચતે.

૩૨૩ઇત્થિમિસ્સે કુતો સીલં, મંસભક્ખે કુતો દયા;
સુરાપાને કુતો સચ્ચં, મહાલોભે કુતો લજ્જા;
મહાતન્દે કુતો સિપ્પં, મહાકોધે કુતો ધનં.

૩૨૪.સુરાયોગો વેલાલો ચ, સમજ્જચરણઙ્ગતો;
ખિડ્ડા ધુત્તો પાપમિત્તો, અલસો ભોગનાસકા.

૩૨૫.જીવન્તાપિ મતા પઞ્ચ, બ્યાસેન પરિકિત્તિતા;
દુક્ખિતો બ્યાધિતિ મૂળ્હો, ઇણવા નિચ્ચસેવકો.

૩૨૬નિદ્દાલુકો પમાદો ચ, સુખિતો રોગવાલસો;
કામુકો કમ્મારામો ચ, સત્તેતે સત્થવજ્જિતા.

૩૨૭ગોણાહિ સબ્બગિહીનં, પોસકા ભોગદાયકો;
તસ્મા હિ માતાપિતૂવ, માનયે સક્કરેય્ય ચ.

૩૨૮યથા માતા પિતા ભાતા, અઞ્ઞેવાપિ ચ ઞાતકા;
ગાવો નો પરમા મિત્તા, યાસુ જાયન્તિ ઓસધા.

૩૨૯અન્નદા બલદા ચેતા, વણ્ણદા સુખદા તથા;
એતમત્થવસં ઞત્વા, નાસુ ગાવો હનિંસુ તે.

૩૩૦યે ચ ખાદન્તિ ગોમંસં, માતુમંસંવ ખાદરે;
મતેસુ તેસુ ગિજ્ઝાનં, દદે સોતે ચ વાહયે.

૩૩૧દ્વિગુણો થીનમાહારો, બુદ્ધિચાપિ ચતુગ્ગુણો;
છગ્ગુણો હોતિ વાયામો, કામોત્વટ્ઠગુણો ભવે.

૩૩૨ન લોકે સોભતે મૂળ્હો, કેવલત્તપસંસકો;
અપિ સમ્પિહિતે કૂપે, કતવિજ્જો પકાસતે.

૩૩૩કોસજ્જં ભયતો દિસ્વા, વીરિયારમ્ભઞ્ચ ખેમતો;
આરદ્ધવીરિયા હોથ, એસા બુદ્ધાનુસાસની.

૩૩૪વિવાદં ભયતો દિસ્વા, અવિવાદઞ્ચ ખેમતો;
સમગ્ગા સખિલા હોથ, એસા બુદ્ધાનુસાસની.

૩૩૫પમાદં ભયતો દિસ્વા, અપ્પમાદઞ્ચ ખેમતો;
ભાવેથટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં, એસા બુદ્ધાનુસાસની.

૩૩૬ગરહા ચ પસંસા ચ, અનિચ્ચા તાવકાલિકા;
અપ્પકાચેકદેસાવ, ન તા ઇક્ખેય્ય પણ્ડિતો;
ધમ્માધમ્મંવ ઇક્ખેય્ય, અત્થાનત્થં હિતાહિતં.

કવિદપ્પણનીતિ

૧. પખુક્કૂપુરસેટ્ઠસ્સ , પચ્છિમે આસિ વિસ્સુતો;
ચતુગાવુતદેસમ્હી, કનરયગામો સુસોભનો.

૨. દ્વિનો દ્વિવેક સાકમ્હિ, તમ્હિ જાતેન જાતિયા;
લઙ્કાભારતઆદીસુ, વુદ્ઢપુબ્બ સુતેસિના.

૩. વિસુતારામ સીહાનં, સિક્ખિતેન તિપેટકં;
સન્તિકે નવવસ્સાનિ, સંગીતિકિચ્ચકારિના.

૪. દક્ખિણારામ વાસીનં, સન્તિકેપિ સુવિઞ્ઞુનં;
સિક્ખિતેન સત્તવીસ-વસ્સિત્વાન યસસ્સિના.

૫. સુન્દરે પુરસેટ્ઠમ્હિ, સુન્દરે વિસુતે સુભે;
સુન્દરે જોતિપાલમ્હિ, વસતા ગણવાચિના.

૬. નિસ્સાય પેટકે ચેવ, અનેકનીતિ પોત્થકે;
બહુલે ગન્થસેટ્ઠેપિ, કતોયં વિધુમાનિતો.

૭. તિટ્ઠતં અયં મે ગન્થો, સુસારો યાવ સાસનં;
તિટ્ઠતેવ સુતેસીનં, સુસારં સુપકાસયં.

૮. અનેન સુવિસિટ્ઠેન, પુઞ્ઞેનઞ્ઞેન કમ્મુના;
મનિસિભિગુરૂહેવ, ગચ્છેય્યં અમતં સિવં.

''અઙ્ગારિનો દાનિ દુમા ભદન્તે''

''યથાપિ રમ્મકો માસો, ગિમ્હાનં હોતિ બ્રાહ્મણ;
અતે'વ'ઞ્ઞેહિ માસેહિ, દુમપુપ્ફેહિ સોભતિ''.

''વનપ્પગુમ્બે યથફુસ્સિતગ્ગે,
ગિમ્હાન માસે પઠમસ્મિં ગિમ્હે'' –

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્બાસમ્બુદ્ધસ્સ

પણામ પટિઞ્ઞા

વત્થુત્તયં નમસિત્વા, આચેરે કવિપુઙ્ગવે;
કસ્સં દ્વાદસમાસાનં, બન્ધં તમ્માસવસિકં.

૧. ચિત્તસમ્મતમાસો હિ, અતેવઞ્ઞેહિ સોભતિ;
રમ્મકમાસો રમ્મમાસો, તેનેવ વોહારો ભવિ.

૨. તસ્મિં સુચિત્તમાસમ્હિ, નાગદુમા સુપુપ્ફરે;
પુપ્ફન્તિ અસનદુમા, વાયન્તિ કાનને હિ વે.

૩. સઙ્કન્ત મહુસ્સવોપિ, તમ્હિ માસમ્હિ વત્તતે;
ગન્ધોદકેહિ અઞ્ઞોઞ્ઞં, સિઞ્ચમાના સુમોદરે.

યથાપિ રમ્મકો માસો, ગિમ્હાનં હોતિ બ્રાહ્મણ;
અતે'વ'ઞ્ઞેહિ માસેહિ, દુમપુપ્ફેહિ સોભતિ.

સમ્બુદ્ધો ચિત્તમાસસ્સ, કાળપક્ખે ઉપોસથે;
પાતોયેવ સમાદાય, પવરં પત્તચીવરં;
અનુકમ્પાય નાગાનં, નાગદીપમુપાગમિ.

૪. વેસાખવ્હયમાસો તુ, સુવિસિટ્ઠો સુપાકટો;
લોકગ્ગનાથં પટિચ્ચ, સન્તેહિ અભિલક્ખિતો.

૫. તમ્હિ વેસાખમાસમ્હિ, ચમ્પકાપિ સુપુપ્ફરે;
બોધિં દકેહિ સિઞ્ચિત્વા, સજ્જના સમ્પમોદરે.

૬. વનેસુવ પોતકાપિ, પક્ખન્દન્તિ દિસોદિસં;
વિકૂજન્તા સભાસાય, જનસોતરસાયનં.

દુતિયે દિવસે ભત્ત-કાલે આરોચિતે જિનો;
રમ્મે વેસાખમાસમ્હિ, પુણ્ણામાયં મુનિસ્સરો.

૭. જેટ્ઠસમ્મતમાસોપિ, સોગતજનબ્ભન્તરે;
વિખ્યાતો લક્ખઞ્ઞો ચેવ, જેટ્ઠેન સંયુતો હિ વે.

૮. તસ્મિંહિ જેટ્ઠમાસમ્હિ, સુમના વનમલ્લિકા;
પુપ્ફન્તિ ચ પવાયન્તિ, સબ્બજનમનોહરા.

૯. પરિક્ખણાસુસભાપિ, અભવિ મ્રનમામણ્ડલે;
ખેતલે જેટ્ઠજોતિપિ, પજ્જલિ તસ્મિઞ્હિ વે.

૧૦. આસાળ્હો નામ માસોપિ, અતીવ વિસિટ્ઠો ભવિ;
પટિસન્ધિં ગણ્હિ બુદ્ધો, તસ્મિઞ્હિ મુનિ સુધી.

૧૧. નિક્ખમિપિ ચ સમ્બુદ્ધો, ધમ્મચક્કં પવત્તયિ;
ઉપસમ્પદકમ્મમ્પિ, કરોન્તિ તસ્મિંપિ હિ.

૧૨. પુન્નાગદુમા પુપ્ફન્તિ, પવાયન્તિ દિસોદિસં;
આદિચ્ચો તિટ્ઠતિ તમ્હિ, ઉત્તરાયાનકોટિયં.

૧૩. સીહે સાવણમાસમ્હિ, સલાકદાનમુત્તમં;
દેન્તિ સાધવો માનુસા, સદ્દહન્તા વત્થુત્તયં.

૧૪. પુપ્ફન્તિ કટેરુહાપિ, તમ્હિ સાવણમાસકે;
ખે સવણનક્ખત્તમ્પિ, અતીવ જોતયી હિ વે.

૧૫. વસ્સબ્ભન્તરભૂતે ચ, સમણા સુગતોરસા;
માસે વાચનઉગ્ગણ્હ-કમ્મંકંસુ સુખાસયા.

૧૬. કઞ્ઞારાસિસમ્મતેહિ , પોટ્ઠપાદસુમાસકે;
નદીસુ દકપૂરિતા, કટપત્થતસાદિસા.

૧૭. નાવામહાઉસ્સવમ્પિ, કરોન્તિ માનુજા તદા;
કીળન્તિ સમ્પમોદન્તિ, વિજિતે નર નારિયો.

૧૮. કઞ્ચનયમદુમાપિ, વિકસન્તિ તદા હિ વે;
મેઘો થોકં થોકં હિમં, વસ્સતિ પતતિપિ ચ.

૧૯. વસ્સિકે અસ્સયુજિમ્હિ, વિકસન્તિ અનેકધા;
પદુમાદિદકજાનિ, પુપ્ફાનિ મનુઞ્ઞાનિ વે.

૨૦. મહાપદીપપન્તીહિ, સકલમ્રનમાભૂતલે;
પૂજેન્તિ લોકગ્ગનાથં, સાધવો સોગતાજના.

૨૧. તપોધના વિચરન્તિ, વસ્સંવુટ્ઠા દિસોદિસં;
સાધવો દાનસોણ્ડાવ, સીતાયન્તિ સુખન્તિ ચ.

૨૨. કત્તિકમાસસેટ્ઠેપિ , સમ્પમોદન્તિ માનુજા;

કોસીતકીપુપ્ફાનિ ચ, વિકસન્તિ વાયન્તિ ચ.

૨૩. કથિનમહાદાનમ્પિ, દદન્તિ સાધવો જના;
તદા ચન્દકિરણોપિ, અતીવ પજ્જોતો અહુ.

૨૪. અહોસિ હિમપાતો ચ, ઉત્તરવાતો પવાયતિ;
કત્તિકજોતિછણોપિ, અહોસિ તસ્મિઞ્હિ વે.

૨૫. ધનુરાસીમાગસિર , માસે હેમન્તસમ્મતે;
સત્તિધરસુપૂજાવ્હ, સભાપિ સમ્પવત્તિતા.

૨૬. દેવસમ્મતપુપ્ફાનિ, મનુઞ્ઞરુચિરાનિપિ;
પુપ્ફન્તિ તમ્હિ માસમ્હિ, હિમપાતો અહોસિ ચ.

૨૭. વીહયો હોન્તિ પક્કા ચ, ખેત્તેસુ મ્રનમાભૂતલે;
મિગસિરનક્ખત્તમ્પિ, જોતેતિ આકાસઙ્ગણે.

૨૮. મકારે ફુસ્સમાસેપિ, પુપ્ફન્તિ પવાયન્તિ ચ;
સુનીલવલ્લિપુપ્ફાનિ, જનમનોહરાનિપિ.

૨૯. સેનાબ્યૂહમ્પિ કરોન્તિ, ભૂપાલા મ્રનમારટ્ઠિકા;
સપરિસા ઉદિક્ખન્તિ, હત્થિઅસ્સાદિઆદયો.

૩૦. તમ્હિસી અતિસીતલમ્પિ, દક્ખિણાયનકોટિયં;
અદ્ધાપુણ્ણમદિનમ્હિ, સૂરિયો લોકમાનિતો.

બોધિતો નવમે માસે, ફુસ્સપુણ્ણમિયં જિનો;
લંકાદીપં વિસોધેતું, લઙ્કાદીપમુપાગમિ.

૩૧. કુમ્ભેસુ માઘમાસેહિ, તૂલદુમા સુપુપ્ફરે;
પુમ્તાલા મધુરરસં, માનુજાનં દદન્તિ ચ.

૩૨. યાગુમહાઉસ્સવોપિ, પાકટો મ્રનમાભૂતલે;
અવસેસસુ મેઘોપિ, થનયં અભિવસ્સતિ.

૩૩. નરનારી મનુઞ્ઞાનિ, પદરાનિ પણ્ડાનિ ચ;
પુચિમન્દદુમા નવ-પત્તાનિ ધારેન્તિપિ ચ.

૩૪. મિને ફગ્ગુણમાસમ્હિ, સુરભિગન્ધિકા સુભા;
પુપ્ફન્તિ વનમ્હિ દુમા, નવપત્તેહિ સોભરે.

૩૫. દક્ખિણદેસતો તમ્હિ, વાતો પવાયતિ હિ વે;
વાળુકપિટ્ઠે વાલુક-થૂપે કત્વાન પૂજય્યું.

૩૬. પથમગિમ્હ માસમ્હિ, નાનાદુમાતિ પુપ્ફરે;
તેન સબ્બમ્પિ વિપિનં, વિચિત્તં દસ્સનિયઞ્હિ વે.

વિસુતે જોતિપાલમ્હિ, વિસુતમ્હિ નિકેતને;
વસતા નેકગન્થાનં, લેખકેન કતો અયં.